СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТУ КОНТРОЛЮ

КУЧЕРЯВИЙ Микола Сергійович - здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 342.95 (477)
DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2023.1.50

У статті досліджено теоретичні та практичні засади формування системи завдань і принципів державного регулювання земельних відносин в Україні в умовах ринкової трансформації та євроінтеграційних процесів. Акцентовано увагу на необхідності переходу від адміністративного контролю до стимулюючого регулювання, що базується на балансі приватних та суспільних інтересів. В науковій статті систематизуються завдання державної політики за ключовими напрямами: правовим, екологічним, економічним, соціальним, інституційним та інноваційно-технологічним. Окрему увагу приділено аналізу принципів регулювання, які класифіковано на загальні (конституційність, децентралізація), спеціальні (стратегічне планування, гармонізація із правом ЄС) та функціональні (моніторинг, екологічна безпека).

Обґрунтовано, що концептуальні підходи до регулювання земельних відносин мають подвійний юридичний зміст: як інституціоналізований результат політико-адміністративної діяльності та як «правовий місток» між стратегічними пріоритетами держави й практикою їх реалізації. Зроблено висновок, що в умовах деградації земель та нових безпекових викликів пріоритетним завданням є утвердження екологічної стійкості та раціональності землекористування як базових постулатів державної політики.

Ключові слова: земельні відносини, державне регулювання, земельна політика, принципи, завдання, екологічна стійкість, інституціоналізація, ринок землі.

У статті наголошено на тому, що сутність служби в Національній поліції полягає у забезпеченні збалансованої взаємодії між владними повноваженнями поліцейських і механізмами їх правової та етичної підзвітності. Особливості проходження служби визначаються її державним, публічним і правоохоронним характером, що вимагає від кожного поліцейського високого рівня професійної підготовки, правосвідомості та моральної відповідальності. Контроль у цій сфері є необхідним інструментом підтримання законності, ефективності та легітимності діяльності Національної поліції як ключового елемента системи безпеки держави.

Доведено, що служба в Національній поліції як об'єкт контролю є складним і багатовимірним явищем, що охоплює правові, організаційні, соціальні та морально-етичні аспекти діяльності поліцейських. Її ефективне функціонування неможливе без налагодженої системи контролю, яка гарантує законність, професіоналізм і доброчесність у роботі правоохоронців. Служба в Національній поліції як об'єкт контролю є складною системою, у межах якої поєднуються правові, організаційні, морально-етичні, технологічні та управлінські механізми. Її ефективність залежить від узгодженості цих елементів, прозорості процесів і високого рівня професійної відповідальності поліцейських.

З'ясовано, що суттєву роль у контролі за проходженням служби відіграють атестаційні комісії, які оцінюють професійний

рівень поліцейських, відповідність займаній посаді та перспективи подальшої служби. Поряд із цим діє дисциплінарний контроль, що забезпечує реагування на порушення службової дисципліни, неетичну поведінку або неправомірні дії працівників поліції. Внутрішня культура поліції відіграє важливу роль у зміцненні дисципліни, зниженні рівня службових конфліктів, підвищенні ефективності командної взаємодії та якості надання поліцейських послуг.

Ключові слова: проходження служби, Національна поліція, об'єкт контролю, сутність, особливості, службова дисципліна, взаємодія, соціальні гарантії, відповідальність.

Постановка проблеми

Служба в Національній поліції України є особливим видом державної служби, що поєднує у собі елементи публічного адміністрування, правоохоронної діяльності та соціального служіння суспільству. Її сутність полягає у професійному виконанні поліцейськими завдань, визначених законодавством, спрямованих на забезпечення публічної безпеки, охорону прав і свобод людини та громадянина, протидію злочинності, а також підтримання публічного порядку. На відміну від загальної державної служби поліцейська служба характеризується підвищеною правовою регламентацією, особливим статусом працівників, специфічними умовами проходження служби, дисциплінарною підзвітністю та суворішими вимогами до професійної етики й поведінки. Водночас постає нагальна потреба в уточненні сутності та особливостей проходження служби в Національній поліції, що дозволяє більш комплексно підійти до питання подальшого вдосконалення діяльності органів і підрозділів поліції.

Стан дослідження теми

В українській адміністративно-правовій думці окремим проблемним аспектам, пов'язаним із проходженням служби в Національній поліції, присвячували наукові пошуки такі науковці, як О. Ф. Андрійко, О. І. Безпалова, Ю. П. Битяк, П. Н. Бірюков, В. В. Богуцький, В. М. Василенко, А. Д. Григоренко, С. М. Гусаров, М.Я. Дем'яненко, О. В. Джафарова, І. В. Іщенко, І. Д. Казанчук, В. В. Кириченко, О.М. Музичук, О. Ю. Синявська та інші вчені. Втім, незважаючи на значну кількість наукових здобутків, вчені фактично поза своєю увагою залишили проблемні питання, пов'язані з осмисленням сутності та особливостей проходження служби в Національній поліції як об'єкту контролю.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає в тому, щоб розглянути сутність та особливості проходження служби в Національній поліції як об'єкту контролю. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити такі завдання: визначити сутність служби в Національній поліції як об'єкту контролю; розглянути окремі особливості проходження служби в Національній поліції, пов'язані з досліджуваною проблематикою.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що автором було вперше сформовано комплексне бачення системи проходження служби в Національній поліції крізь призму визначення етапів професійного становлення та розвитку, соціальних гарантій, які спрямовані на забезпечення стабільності служби, дисциплінарних процедур, професійних, правових, соціальних та етичних аспектів діяльності поліцейських.

Виклад основного матеріалу

Сутність служби в Національній поліції полягає у забезпеченні збалансованої взаємодії між владними повноваженнями поліцейських і механізмами їх правової та етичної підзвітності. Особливості проходження служби визначаються її державним, публічним і правоохоронним характером, що вимагає від кожного поліцейського високого рівня професійної підготовки, правосвідомості та моральної відповідальності. Контроль у цій сфері є необхідним інструментом підтримання законності, ефективності та легітимності діяльності Національної поліції як ключового елемента системи безпеки держави.

Служба в Національній поліції як об'єкт контролю є складним і багатовимірним явищем, що охоплює правові, організаційні, соціальні та морально-етичні аспекти діяльності поліцейських. Її ефективне функціонування неможливе без налагодженої системи контролю, яка гарантує законність, професіоналізм і доброчесність у роботі правоохоронців. Саме через механізми контролю держава забезпечує баланс між владними повноваженнями поліції та захистом прав громадян, що є необхідною умовою формування правової держави й демократичного суспільства.

Особливості проходження служби в Національній поліції визначаються насамперед Законом України «Про Національну поліцію», підзаконними нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України, а також внутрішніми положеннями та статутами, що регламентують організацію діяльності поліції. Служба має чітко структурований характер і передбачає послідовне проходження поліцейським певних етапів професійного становлення - від зарахування на службу, складання Присяги та первинного навчання до проходження випробувального терміну, присвоєння спеціального звання, зайняття відповідної посади, а також подальшого службового просування, атестації та можливого звільнення [1].

Суттєвою особливістю є також особливе значення у діяльності поліцейських принципу єдиноначальності та службової дисципліни, що забезпечує ефективність управління у системі поліції. Водночас проходження служби в Національній поліції супроводжується функціонуванням системи контролю - як внутрішнього, так і зовнішнього. Внутрішній контроль реалізується керівництвом поліції, підрозділами внутрішньої безпеки, кадровими та дисциплінарними комісіями. Його мета полягає у забезпеченні дотримання законності, службової дисципліни, етичних стандартів, а також у попередженні та виявленні корупційних або неправомірних дій з боку поліцейських. Зовнішній контроль здійснюється парламентськими, громадськими та судовими інституціями, які мають повноваження оцінювати законність та обґрунтованість діяльності поліції, її кадрових рішень, використання ресурсів та дотримання прав громадян [2, с. 75].

Як об'єкт контролю служба в Національній поліції має комплексний характер, адже контроль охоплює не лише організаційно-правові та дисциплінарні аспекти, а й морально-етичну, соціальну й психологічну складові діяльності поліцейських. Зокрема, предметом контролю є дотримання вимог до професійної компетентності, результативності виконання службових обов'язків, законності застосування заходів примусу, а також відповідність поведінки поліцейських етичним нормам і стандартам прав людини. Ефективна система контролю забезпечує не лише запобігання зловживанням службовим становищем, а й підвищення рівня довіри громадян до правоохоронних органів, прозорість та підзвітність діяльності поліції перед суспільством [3, с. 124].

Важливою рисою проходження служби в Національній поліції є її правовий режим, який встановлює особливий порядок прийняття на службу, переміщення, атестації, заохочення та звільнення поліцейських. Цей порядок суттєво відрізняється від загальних норм трудового законодавства, оскільки враховує специфіку правоохоронної діяльності, її підвищену суспільну значущість та потенційні ризики, з якими стикаються працівники поліції у процесі виконання службових завдань. Проходження служби має регламентований характер, що забезпечує належний рівень організованості, підзвітності та дисципліни серед особового складу. Водночас служба в Національній поліції вимагає від поліцейських високого рівня особистої мотивації, моральної стійкості, готовності до ризику й самопожертви заради суспільного інтересу [4, с. 34].

Система проходження служби в Національній поліції передбачає чітко визначені етапи професійного становлення та розвитку. Першим із них є добір кандидатів, який здійснюється за принципами відкритості, рівності можливостей та професійної компетентності. Кандидати проходять низку перевірок, включно з медичним, психологічним, фізичним та професійним оцінюван-

ням, що дозволяє визначити їх придатність до служби. Наступним етапом є первинна професійна підготовка, яка спрямована на формування базових знань у сфері права, етики, тактики дій поліцейського, а також навичок комунікації з населенням і реагування на кризові ситуації [5, с. 42].

Подальше проходження служби супроводжується постійним професійним навчанням, підвищенням кваліфікації, участю у спеціальних тренінгах та семінарах. Важливою складовою є службова атестація, яка визначає рівень професійної компетентності, ефективність виконання обов'язків і перспективи кар'єрного зростання. Атестаційні комісії формуються на засадах прозорості, колегіальності та неупередженості, що сприяє об'єктивному оцінюванню діяльності кожного поліцейського. У системі управління персоналом поліції важливу роль відіграє й оцінка службової діяльності, яка здійснюється на основі показників результативності, дотримання законності, поведінкових стандартів і взаємодії з громадянами.

Не менш важливою характеристикою служби в Національній поліції є наявність чітко визначених соціальних гарантій, які спрямовані на забезпечення стабільності служби, соціального захисту поліцейських та їхніх сімей. До таких гарантій належать гідна оплата праці, медичне забезпечення, право на відпочинок, соціальне страхування, пільги у зв'язку зі складними або небезпечними умовами служби, а також пенсійне забезпечення. Ці елементи мають безпосередній вплив на ефективність виконання службових обов'язків і є важливим об'єктом контролю з боку держави, оскільки належні соціальні умови сприяють підвищенню мотивації та зменшенню рівня професійного вигорання серед працівників поліції [6, с. 108].

Так, проходження служби в Національній поліції як об'єкт контролю розглядається не лише крізь призму дисциплінарних чи адміністративних процедур, а як цілісна система, що поєднує професійні, правові, соціальні та етичні аспекти діяльності поліцейських. Контроль у цій сфері виконує комплексну функцію - забезпечує законність, підвищує ефективність роботи, формує професійну культуру та сприяє підвищенню довіри громадян до поліції. Збалансоване поєднання внутрішніх і зовнішніх механізмів контролю створює передумови для формування сучасної, демократичної та орієнтованої на потреби громадян поліції, діяльність якої відповідає найкращим європейським стандартам правоохоронної служби.

Сучасний підхід до організації служби в Національній поліції базується на принципах верховенства права, поваги до прав і свобод людини, професійної доброчесності та орієнтації на потреби громадян. Ці принципи формують основу системи контролю, оскільки забезпечують баланс між владними повноваженнями поліцейських і відповідальністю за їх реалізацію. Контрольна діяльність має бути спрямована не лише на виявлення порушень, а й на попередження помилок, підвищення рівня правової обізнаності, формування належних стандартів поведінки та службової культури. Відтак контроль виступає невід'ємним елементом механізму управління якістю поліцейської служби, де головним орієнтиром є дотримання законності, ефективність і довіра населення [7, с. 55].

Так, служба в Національній поліції як об'єкт контролю є складною багаторівневою системою, у межах якої поєднуються правові, організаційні, морально-етичні, технологічні та управлінські механізми. Її ефективність залежить від узгодженості цих елементів, прозорості процесів і високого рівня професійної відповідальності поліцейських. Контроль у цій сфері виступає не самоціллю, а важливим інструментом забезпечення належного функціонування поліції, формування її позитивного іміджу та підвищення легітимності в очах суспільства. Саме завдяки чіткій системі контролю можливо гарантувати, що діяльність Національної поліції буде відповідати демократичним принципам, сприятиме зміцненню правопорядку, забезпеченню публічної безпеки та утвердженню верховенства права в Україні.

Ключовим аспектом, що визначає сутність служби в Національній поліції як об'єкта контролю, є її взаємозв'язок із загальнодержавною системою забезпечення публічної безпеки та порядку. Поліція ви-

ступає не ізольованою структурою, а складовою частиною державного апарату, діяльність якого спрямована на реалізацію конституційних функцій держави у сфері захисту прав людини, охорони громадського порядку, запобігання злочинності та реагування на правопорушення. Тому контроль за проходженням служби в поліції має системний і комплексний характер, охоплюючи всі напрями функціонування інституції - від кадрового забезпечення до морально-етичних засад поведінки поліцейських у суспільстві. Ефективність цього контролю значною мірою залежить від рівня взаємодії між органами державної влади, громадянським суспільством і самою поліцією, що створює передумови для підзвітності, відкритості та зміцнення суспільної довіри.

Важливою характеристикою служби в Національній поліції є високий рівень відповідальності працівників за прийняті рішення та дії під час виконання службових завдань. Поліцейський, діючи від імені держави, реалізує владні повноваження, які безпосередньо впливають на права, свободи та законні інтереси громадян. Це накладає на нього особливі морально-етичні та правові зобов'язання, що стають предметом постійного контролю з боку державних і громадських інституцій. У цьому контексті служба в поліції є не лише професійною діяльністю, а й публічним служінням, що передбачає відповідальність перед суспільством, високі стандарти поведінки та дотримання принципів справедливості, гуманності та законності [8, с. 74].

Суттєвим елементом проходження служби є також формування корпоративної культури поліції, яка базується на принципах доброчесності, взаємоповаги, законності, професійної солідарності та орієнтації на публічний інтерес. Контроль у цій сфері спрямований на те, щоб забезпечити сталість морально-етичних засад діяльності поліцейських, формування єдиних стандартів поведінки та недопущення зловживань владою. Внутрішня культура поліції відіграє важливу роль у зміцненні дисципліни, зниженні рівня службових конфліктів, підвищенні ефективності командної взаємодії та якості надання поліцейських послуг. У цьому аспекті контроль виконує також виховну функцію, сприяючи формуванню у працівників усвідомлення суспільної значущості їхньої діяльності та особистої відповідальності за її результати [9, с. 215].

Так, служба в Національній поліції як об'єкт контролю постає складним соціально-правовим феноменом, який поєднує в собі елементи державного управління, професійної етики, правозастосовної діяльності та громадського нагляду. Вона є не лише інституційним механізмом реалізації функцій держави, але й важливим показником рівня розвитку демократії, верховенства права та поваги до людини в суспільстві. Ефективний контроль за проходженням служби забезпечує формування відповідальної, відкритої та професійної поліції, здатної діяти в інтересах громадян і держави, сприяючи зміцненню правопорядку, стабільності та соціальної справедливості в Україні.

У контексті подальшого осмислення сутності та особливостей проходження служби в Національній поліції як об'єкта контролю варто підкреслити її стратегічну роль у зміцненні державної безпеки та стабільності суспільства. Служба в поліції не є статичною чи вузькопрофесійною діяльністю - це складний соціально-правовий процес, у якому поєднуються функції публічного управління, забезпечення законності, захисту прав громадян і профілактики правопорушень. Контроль у цій сфері виступає системоутворюючим чинником, що сприяє вдосконаленню самої інституції поліції, її кадрової, управлінської та правової політики [10, с. 217].

Варто наголосити, що якість проходження служби в поліції тісно пов'язана з рівнем морально-психологічного забезпечення працівників. Служба у правоохоронних органах передбачає підвищені ризики, психологічне навантаження, конфліктні ситуації, що вимагають не лише фізичної, а й емоційної стійкості. Тому система контролю повинна включати оцінювання психоемоційного стану поліцейських, рівня їх стресостійкості, схильності до професійного вигорання чи девіантної поведінки. Ці аспекти мають велике значення, адже від психологічної складової діяльності працівників залежить

якість виконання службових завдань і рівень довіри громадян до поліції.

З наведеного випливає, що служба в Національній поліції України як об'єкт контролю є складною і багатоплановою системою, у якій поєднуються інтереси держави, суспільства і самих працівників поліції. Контроль у цій сфері має на меті не лише виявлення недоліків чи зловживань, а й постійне вдосконалення організаційної структури, підвищення професійного рівня особового складу, формування моральних орієнтирів і забезпечення дотримання законності на всіх рівнях службової діяльності. У кінцевому підсумку ефективна система контролю виступає запорукою стабільного розвитку Національної поліції як сучасної, демократичної та відкритої інституції, що діє виключно в інтересах суспільства та сприяє утвердженню принципів правової держави в Україні.

Висновки

Таким чином, сутність служби в Національній поліції полягає у забезпеченні збалансованої взаємодії між владними повноваженнями поліцейських і механізмами їх правової та етичної підзвітності. Особливості проходження служби визначаються її державним, публічним і правоохоронним характером, що вимагає від кожного поліцейського високого рівня професійної підготовки, правосвідомості та моральної відповідальності. Контроль у цій сфері є необхідним інструментом підтримання законності, ефективності та легітимності діяльності Національної поліції як ключового елемента системи безпеки держави.

Доведено, що служба в Національній поліції як об'єкт контролю є складним і багатовимірним явищем, що охоплює правові, організаційні, соціальні та морально-етичні аспекти діяльності поліцейських. Її ефективне функціонування неможливе без налагодженої системи контролю, яка гарантує законність, професіоналізм і доброчесність у роботі правоохоронців. Служба в Національній поліції як об'єкт контролю є складною системою, у межах якої поєднуються правові, організаційні, морально-етичні, технологічні та управлінські механізми. Її ефективність залежить від узгодженості цих елементів, прозорості процесів і високого рівня професійної відповідальності поліцейських.

З'ясовано, що суттєву роль у контролі за проходженням служби відіграють атестаційні комісії, які оцінюють професійний рівень поліцейських, відповідність займаній посаді та перспективи подальшої служби. Поряд із цим діє дисциплінарний контроль, що забезпечує реагування на порушення службової дисципліни, неетичну поведінку або неправомірні дії працівників поліції. Важливо зазначити, що дисциплінарні заходи не мають суто каральної мети, а спрямовані на відновлення правопорядку, зміцнення довіри до інституції та запобігання повторним порушенням. Внутрішня культура поліції відіграє важливу роль у зміцненні дисципліни, зниженні рівня службових конфліктів, підвищенні ефективності командної взаємодії та якості надання поліцейських послуг.

Встановлено, що служба в Національній поліції як об'єкт контролю постає складним соціально-правовим феноменом, який поєднує в собі елементи державного управління, професійної етики, правозастосовної діяльності та громадського нагляду. Вона є не лише інституційним механізмом реалізації функцій держави, але й важливим показником рівня розвитку демократії, верховенства права та поваги до людини в суспільстві.

Література

1. Про Національну поліцію Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text.

2. Ромашенко В. Є. Особиста безпека поліцейського : навчальний посібник. Маріуполь : ДонДУВС України, 2021. 119 с.

3. Крищенко А. Є. Адміністративно-правовий статус керівника територіального органу Національної поліції в сфері забезпечення публічної безпеки і порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 255 с.

4. Путій М. В. Особливості правового статусу посади поліцейського та проходження служби у Національній поліції Украї-

їни // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2018. С. 32-36. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/917f216c-5348-491b-ae6c-c6de39a88f9f/content.

5. Професійне навчання кваліфікованих робітників в умовах високотехнологічного виробництва: теорія і практика [монографія] / авт. кол.: В. О. Радкевич, В. М. Аніщенко, Н. В. Кулалаєва, Г. І. Лук'яненко, А. М. Михайличенко, В. Є. Скульська ; за наук. ред. В. О. Радкевич. Київ : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 251 с.

6. Марусевич Д. О. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту поліцейських : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ, 2021. 236 с.

7. Кравченко І. С. Основи управління в Національній поліції: навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 212 с.

8. Поліцейська діяльність: підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

9. Публічна служба: навч. посіб. / С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородін [та ін.]; за заг. ред С. М. Серьогіна. 2-ге вид. Дніпро : ГРАНІ, 2019. 384 с.

10. Солоненко О. М. Служба в поліції як державна служба особливого характеру. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 212-223.

THE ESSENCE AND FEATURES OF SERVING IN THE NATIONAL POLICE AS AN OBJECT OF CONTROL

The article emphasizes that the essence of the service in the National Police is to ensure a balanced interaction between the power of police officers and the mechanisms of their legal and ethical accountability. The features of the service are determined by its state, public and law enforcement nature, which requires a high level of professional training, legal awareness and moral responsibility from each police officer. Control in this area is a necessary tool for maintaining the legality, efficiency and legitimacy of the activities of the National Police as a key element of the state security system. It is proven that the service in the National Police as an object of control is a complex and multidimensional phenomenon that encompasses legal, organizational, social and moral and ethical aspects of police officers' activities. Its effective functioning is impossible without an established control system that guarantees legality, professionalism and integrity in the work of law enforcement officers. Service in the National Police as an object of control is a complex system, within which legal, organizational, moral and ethical, technological and managerial mechanisms are combined. Its effectiveness depends on the consistency of these elements, the transparency of processes and a high level of professional responsibility of police officers.

It was found that a significant role in the control over the service is played by attestation commissions, which assess the professional level of police officers, their suitability for the position held and the prospects for further service. Along with this, disciplinary control operates, which ensures a response to violations of service discipline, unethical behavior or unlawful actions of police officers. The internal culture of the police plays an important role in strengthening discipline, reducing the level of service conflicts, increasing the effectiveness of team interaction and the quality of police services.

Key words: service, National Police, object of control, essence, features, service discipline, interaction, social guarantees, responsibility.